

Rocking the Foundations – om byggarebetarna själva får bestämna

Svartkatt

2017-11-27

En svartvit film från 1985 om facklig organisering bland byggarbetare i Sydneyområdet under åren efter andra världskriget och fram till 70-talets mitt kanske inte låter som de mest välinvesterade 80 minuterna i världen. Ärligt talat var jag själv inte säker på vad det var jag gav mig in på, men en timme och tjugo minuter senare hade jag fått vara med om en dokumentär som har allt, från de härliga retrosyntarna i introt, till dramatisk arbetsplatskamp, feminism, gentrifiering, en socialt och politiskt engagerad fackförening, politiskt och byråkratiskt maktspel, statlig repression och ett spretigt folkligt motstånd. Pat Fiskes *Rocking the Foundations* överträffade förväntningarna.

Det som följer nedan är en skildring av händelseförloppet i dokumentären. Jag rekommenderar de som är intresserade av detaljer och laddade historiska filmklipp att se den i sin helhet här.

Sydney var en stad i förändring det första årtiondet efter andra världskriget. Genom migration dubblades stadens befolkning, vilket bland annat resulterade i en kraftig expansion av byggsektorn och förde på det sättet tusentals byggarbetare till de nya byggena i stadens centrum. En av de dominerande fackföreningarna i områdets byggbransch vid den tidpunkten var New South Wales-avdelningen av Builders Labourers Federation (NSW-BLF).

Fackföreningen var byråkratiserad, toppstyrd och i princip icke-existerande som faktisk stridbar organisation. Detta reflekterades i den låga status och de usla villkor som rådde på byggena. Ledarskapet i fackföreningen benämndes av arbetarna för "gangsters", så korrupta och ovilliga var de att låta arbetarna få inflytande över fackföreningen. Det hörde till exempel inte till ovanligheterna att fackpamparna hyrde hantlangare för att hota eller angripa byggarbetare som var på väg till möten.

Inflödet av nya arbetare intensifierade denna motsättning och utlöste en strid som skulle komma att pågå i nära tio år. Arbetarna på de nya stora byggarbetsplatserna började först organisera sig lokalt på sina byggen och diskutera problemen. De började därefter utöva påtryckningar på fackföreningsorganisationen, etablerade sina egna kommunikationskanaler, och vann bit för bit tillbaka fackföreningen. De demokratiserade den, kavlade upp ärmarna, och började kämpa för att förbättra branschens usla villkor.

Det var ett otacksamt jobb, som började i uppförsbacke eftersom byråkraterna hade lämnat fackföreningen skuldsatt, men i takt med att arbetarna kände att de nu hade inflytande över sin organisation och att den på riktigt satte sig för att kämpa för deras intressen, så började fler ansluta sig och betala avgifterna. Det självförtroende och den styrka som en sådan organisering gav arbetarna skulle komma väl till pass i de kommande striderna mot staten och de stora byggföretagen.

Fackföreningen bröt också med många av de byråkratiska organisationernas elitistiska principer. Bland annat infördes begränsningar på hur länge officiella poster kunde hållas av samma person, och de fackanställdas löner knöts till byggarbetarnas. Byråkrater och pampar från andra organisationer var ofta motståndare till detta, bland annat för att de menade att arbetarklassen hade ett ansvar att utbilda ledare, och att sådant kunde ta lång tid. NSW-BLF var inte intresserade av den teorin, och de ville istället utveckla kollektiv makt såväl som kollektivt ledarskap.

En av de som tagit initiativet till beslutet, Jack Munday, beskriver det hela väldigt träffande:

Vi ville bekämpa byråkrati och tjänstemannavälde [...] Allt för ofta i fackföreningar så ser vi hur militanta ledare går in i facken, men med årens gång mjuknar de, de lär känna arbetsköparna på förnamnsbasis, de kohandlar över huvudet på arbetarna, och involverar dem inte i beslutsfattandet.

Allt detta hände parallellt med det sena 60-talets väldigt militanta sociala rörelser mot bland annat Vietnamkriget, med blockader, demonstrationer, ockupationer och gatustrider mot polisen, och den militansen smittade av sig på byggarbetarna. De utvecklade exempelvis taktiker där de vid strejker patrullerade byggarbetsplatserna i grupper om 50-60 arbetare och omöjliggjorde för företagen att ta in strejkbrytare. Plötsligt var byggarbetarna en kraft som byggföretagen inte kunde ignorera.

Det här ledde till att fackföreningen lyckades höja statusen på byggjobben, göra dem säkrare, höja ersättningen för skadade eller sjuka arbetare, och höja arbetarnas löner – ofta med hjälp av olika typer av uppfinningsrik direkt aktion. En konflikt som sticker ut vid den här tiden är just den för ersättning för sjuka och skadade arbetare, som förvandlades till en stor kampanj med många inblandade fackföreningar.

Kampanjen hade på några veckor byggt upp ett oerhört momentum över hela New South Wales, men blåstes av när en av fackpamparna i en av de mer byråkratiska fackföreningarna lyckades få till en överenskommelse med skiljedomskommisionen, och manade arbetarna att återgå till jobben innan det hela hade resulterat i konkreta eftergifter. På klassiskt fackpampsmanér hade en konflikt med oerhörd medvind på detta sätt neutraliserats, och villkoren i själva avtalet blev föga förvånande inte alls så bra som det annars kunde ha blivit, eftersom strejken var avblåst när de förhandlades fram.

Trots motgången var NSW-BLF nu en kraft att räkna med, och vann hela tiden makt och inflytande. Här skulle historien kunnat sluta, men byggarbetarna i New South Wales blev inte mätta på framgång, utan fortsatte kampen. De nöjde sig inte heller med att bara jobba för bättre villkor, utan började att blicka utanför sin egen arbetssituation och ut i den breda sociala omgivningen. De började forma ett politiskt självmedvetande – en process som fick skjuts från något oväntat håll.

Under sommaren och hösten 1970 hade ett till synes anspråklöst grönområde i

Sydneys utkanter, Kelly's Bush, blivit brännpunkten för en konflikt. Området hade sålts till ett byggföretag som skulle omvandla det till bostäder, men de boende i området protesterade – det var ett av de sista grönområdena i Sydney och de ville att det skulle bevaras. Motståndet mot byggprojektet organiseras främst av kvinnor boende i området, som höll möten och försökte väcka opinion för att bevara det.

Kvinnorna anordnade bland annat öppna picnics för att människor skulle komma och se området med egna ögon, och försökte också komma i kontakt med alla möjliga organisationer som skulle kunna tänka sig att stödja kampen. En av byggarbetarna från NSW-BLF såg ett inslag om saken på TV, och kontaktade organisatorerna. Fackets medlemmar var till en början tveksamma till saken, inte bara för att fackföreningen i och med detta gav sig ut på, bokstavligen talat, okänd terräng, utan också för att det rörde sig om ett medelklassområde.

Efter långa diskussioner enades dock organisationen om att agera – när grönområdet försvann, så skulle det försvinna för alla, även byggarbetarna och deras familjer, och det här var inte ett tillfälle att låta misstänksamhet splittra människor, vilket bara skulle gynna de stora byggföretagen och de lokala myndigheterna som sålt marken. NSW-BLF och ett antal andra fackföreningar, bland annat grävmaskinisterna, utfärdade så kallade "black bans", svartlistningar, som innebar att de ansåg allt arbete i området under blockad, och stoppade på så sätt byggplanerna.

Det här var början på en lång rad svartlistningar – som någonstans under den här perioden döptes om till grönlister – riktade mot byggplaner som antingen ansågs utgöra en miljöfara eller som var en del av en pågående gentrifieringsprocess av arbetarklassområden i centrala Sydney, där arbetarna, precis som idag, bit för bit trängdes undan på grund av nybyggen och upprustningar de själva förvisso med sitt arbete genomförde, men sedan inte hade råd med.

NSW-BLF gick då in och stödde lokal boendeorganisering, patrullerade de grönlisterade platserna, och förhindrade ofta utvecklingsplanerna eller tvingade fram förhandlingar för att garantera invånarna boende de kunde ha råd med. De här striderna kunde många gånger vara våldsamma, och involvera sammandrabbningar med polis, rena maffiametoder från byggherrarna, ockupationer, vräkningar, och till och med kidnappningar av aktivister och dödsfall som inte klarades upp på grund av en korrupt och ovillig poliskår. Men den organisatoriska mångfalden visade sig för det mesta vara för stark både för staten och de stora byggföretagen.

Den nya politiska linjen förklarades på följande sätt av Jack Munday i ett tal under en av alla dessa kampanjer:

Så länge fackföreningar finns så är förstas deras främsta uppgift att kämpa mot kapitalisterna för att tvinga fram bättre löner och arbetsvillkor. Men å andra sidan, som jag sagt förut, så är det inte till någon nytta att vinna en 35-timmars arbetsvecka om vi kvävs till döds i förorenade städer helt berövade grönska, där hyrorna är för höga och där vanligt folk inte kan bo.

Människor i det utpräglade arbetarklassområdet The Rocks engagerar sig i antigentrifieringskampen. *We're opposed to these people bringing in scabs on the black ban [...] There's a black ban all over the area, this is The Rocks. Do you read the papers?*

Yeah?

En helt annan aspekt av fackets ansträngningar var försöken att bryta diskrimineringen av kvinnliga byggarbetare genom att aktivt uppmuntra kvinnor att ansluta. Samtidigt utsattes arbetsköpare som vägrade anställa kvinnor för demonstrationer och strejker. Faktum är att filmens kvinnliga regissör, Pat Fiske, själv blev byggbare under just denna tidsperiod. Det här var dock tyvärr långt ifrån okontroversiellt även bland NSW-BLFs egna medlemmar. Även de som kunde acceptera kvinnor på arbetsplatsen såg dem ofta som ”annorlunda” och trodde exempelvis inte att deras egna partners och fruar skulle kunna utföra liknande arbete.

På den ekonomiska fronten rådde det i början av 70-talet en del arbetslöshet, även i byggbranschen. Dessutom var de anställningar som ändå fanns väldigt osäkra och arbetare kunde i princip sägas upp utan vidare varsel. Detta fick NSW-BLF att än en gång testa på nya metoder. Fackföreningen började att lista arbetslösa byggarbetare och försökte förmå arbetsköparna att direkt kontakta facket när det behövdes arbetskraft.

På så sätt kunde de försöka göra en insats för de arbetslösa och samtidigt flytta fram positionerna in på ett för arbetsköparna ”heligt” område; rätten att godtyckligt avskeda och anställa arbetare. För de som kan svensk syndikalistisk historia så kan det här låta väldigt mycket som ett första steg mot registermetoden, som så framgångsrikt användes på svenska arbetsplatser under 1900-talets första hälft.

NSW-BLF hade några år in på 70-talet inte bara etablerat sig som ett starkt militant fack, utan också som en energisk och nyskapande politisk aktör i området. Detta retade förstås både de privata byggföretagen och myndigheterna, men vad värre är började även byggarbetarnas egen centralorganisation att vädra missnöje med de okontrollerbara elementen i New South Wales. Det hela berodde förstås till viss del på New South Wales arbetarnas höga profil, men hade också en hel dimension av politiskt och ideologiskt spel.

Under 60-talet skedde en splittring mellan Sovjetunionen och Kina, vilken ledde till att kommunistiska partier över hela världen också delades upp. I Australien resulterade denna delning i tre nya konstellationer; den pro-Sovjetiska, den pro-Kinesiska/Maoistiska, och en oberoende. BLF kontrollerades på det nationella planet av den Maoistiska falangen, och ledarfiguren var en viss Norm Gallagher.

New South Wales organisationen hamnade nu i en situation där de hade en liten men inte obetydlig intern opposition, som lovade att se över – och i praktiken

försvaga – grönlistningarna, och denna fraktion hade direkt stöd från centralorganisationen såväl som indirekt från de privata byggherrarna. För Norm Gallagher handlade det dels om att fackföreningen inte skulle blanda sig i politiska angelägenheter, dels om att han i sin tur hotades på det nationella planet av den pro-Sovjetiska falangen, och behövde visa handlingskraft i frågan om de bångstyriga arbetarna i New South Wales.

När det i val till fackliga förtroendeposter stod klart att den militanta gräsrotsgrupperingen med god marginal behållit kontrollen i New South Wales, angreps fackföreningen på alla fronter; av regeringen; av byggherrarna; och av sin egen centralorganisation. Trots tappra strider blev det till slut för mycket, och de tre fienderna tillsammans underminerade fackföreningen fullständigt. Regeringen lyckades avregistrera dem, vilket gjorde det oerhört svårt att organisera effektivt. Samtidigt satte den nationella federationens ledning, med Norm Galalgher i spetsen, upp en konkurrerande lokalorganisation som fick både regeringens och byggherrarnas välsignelse.

Scenerna när Norm Gallagher anländer till Sydney för att genomföra detta, och möts av buande arbetare, är talande. Återigen hade partipolitik – från konservativa till kommunister – samt ideologisk dogma och maktaspirationer sålt ut arbetarnas självorganiserade kamp. Efter en tids försök kapitulerade den ursprungliga NSW-LBF och rekommenderade sina medlemmar att ansluta sig till den nya organisationen för att försöka påverka den inifrån. Många av de ledande och mest militanta arbetarna blev dock omedelbart utslängda ur den nya fackföreningen, och en militant era i New South Wales byggbransch hade nått sitt slut.

Men allt hade inte varit förgäves, och många av de kamper fackföreningen deltog i resulterade i långvariga förbättringar för många tusentals arbetare och boende, och för kvinnors situation i byggbranschen. De skakade sannerligen fundamenten i en stel och till synes orubblig värld, och bröt ny mark bland de som mest bara repeterade invanda rörelser. Det är något vi kan lära och inspireras av även idag.

Anarchist Archive

anarchist-archive.org · anarchist-archive@riseup.net